~~Hs. 60.~~

M. A. 70.

Õpetatud Eesti Selts

~~Hs. 60.~~

Kristian Jaak Peterson,

Ahh se

mis ta mõtles, ja teggi, ja kuidas ta ellas, ja mis ta teäda sai omma elle sees,

iffe-enneselt ülleskirjandud

17ndal ello-aasta eest, elle olsani.

Mutigen über ihn 2. mal in geschrieben s. Rigaischen Mntl. Blätter für d. Jahr 1822. S. 297 u. 366.

GELEHRTE ESTNISCHE GESELLSCHAFT zu Dorpat.

Opelidad Sedt Sells

Ἐν ἀνδρῶν, ἐν θεῶν γένος· ἐκ
Μιᾶς δὲ πνέομεν
Μητρὸς ἀμφότεροι.

Pindar. Nem. Εἶδος ε'.

Ria-linnas.
1818.

Ükskord ütles minno õdda, kui ta lapsothenne weel olli; "kui inimestele taewast on, siis peab kõmdele ehk ellajattele ka taewast ollema, sest neil on jo ka ëing fees." Teiskord ütles ta: "Sepp olle jo mitte tõsi, et mailm on lodud, sest mis olli siis enne mailma? Ollekš enne mailma wet olnud, kuest siis tulli se wesi"?— Sedda ütles ühs lapsothenne, ja sured kirjatundjad näitwad sedda kreigasuremma waewaga ülles. Vide Bidderi dissertati de cogitat. aetern.

Kui ja risti-inimenne olled,— mitis tahtnad ja siis joggamatte-õppetaja (Diogenes) õppija olla? küsjes ühs tarkusketundja minno käest. Sellepärrast ütlesin, et ma ei woi sada ni ëa, kui Kristus olla, agga küll itteka nenda kui Diogenes. Kristust eestkuulda wottes, tahtnan selle kümnekorse kombede pärrast ellada.

Kallilis piddada omma aega, ollen palju inimesi, si õppetand.

Sõul ollid palju föbo, agga tallopoia-kuega tõde wõttis neid minno käest ärra. Et foggedaste küll

innimesed ütlevad: "meie ei wata mitte kuo peäle, waid selle peäle, kes kannab tedda"; siistii omma sõddamees naad mõtlevad: illus kuub on ikka parrem kui sant kuul. Agga, olle waist saatk! mis sa rägid? kui meil rahnahoiy on käes, siis näad jo ei nä mitte kotti peäle!

Kui Laulateggia ellama waimudest rägib, siis temma nou on teäda meile andma, kui suur selle waime ädadus ehk kurjus on. Sellepärrast, kui Sliiton Jummala, ja Kilpjastok Slesia surust ning pühhastust meile üllernäitada tahtwad, siis lowad parrema üllesnäitmisse pärrast, ühhe kurja waimo, mis naad, sest et se nimmi jo Kreigile teäda on, Kurradiks nimmetawad, ja lastwad ni kui Jummalat, nenda ka Kurradi innimeste wõsil rägida, sellepärrast et inade innimestele kirjotawad. Kui need Laulateggiad agga, innimestele kirjotades, need waimud innimeste Kombedega meile näitwad, agga suremad ning üllemad kui meie, siis rägiwad naad ka nende peägast, kes need waimud ollawad, se on taewast ja pörgust, ja nende sullastest. Kui agga nenda se peab ollema, siis ei olle jo mitte sedda laubda, kui Sliiton ning Kilpjastok ka ja kurja inglidest rägib, nenda kui Woltaire ütleb: Les François riaient encore quand

on leur dioait que l'Angleterre avait un poème épique dont le sujet était le diable combattant contre Dieu, et un serpent etc.

Wannad kaswatajad innimesi ülles, meie kaswatame ülles agga waimusid, nenda kui olleks lastele agga waimo, ja ei mitte ihho ka. Ta se, mis nüüd ihhule antakse, ei olle, kui se jo peaks ollema, ramme ning terwist, — waid semillased naeskombed, mis rummala mohi pärrast on, ja nörkotus, mis ikka sahhe ellomaiades woiwa nähha. O öppetaid mailm!!!

Sleie aial innimesed arwawad mahthombed olla wad Eadusti; ja nenda, kes kiil ka mees on, ornatakse kurjaks, sest et ta teiste tähja kombede pärrast ei ella. Nenda on se luggu ka minnoga, sellepärrast et mul tähja kombede öppjamisse aega ei olle, kui tarkust wra tahtman öppida.

Kuuldes innimest öppiwat tundma, peam ma ikka naerma, — sest mispärrast ei öppi nemmad ka maggada? — sleil jo kiil on ellorõmusid, miks siis weel öppida võmus olla?

Kui Kristusest öölduksse: ta olli ô sowoyewng ϑeas ϑeß, tähhendab sedda se: Joannes ommas Ewangeliummis kirjotades: Ὅτι δὲ ἀληϑῶς αὐτός (τὸν λόγον), ἐφανέρωσεν τοῖς ἑαυτοῦ τέκνα ϑεοῦ γενεσθαι (se on: kes tõdde wastowottab ja töe pärrast ellab, on Jummala lapseks kirjotab pärrast: Kristus olli ô sowoyewng ϑeos, se on, temma olli keigeparrem ning keigepärrem nende inimeste seast, kes kui τέκνα ϑεοῦ Jummala mele pärrast ellasid.

Kui ma Realiarnas ollin, tulli ühs sõber sleiemaalt, kuhhukut liggitüks, mis seäl olli kaswanud. Sedda kuhhukut, sest et ta sleiemaalt olli, jõin ma agga jähhrapäwal!

Kas ristiinimmestel ei olle ühhi ütteldes: Nasʃ ǯund nasʃ rasst in Sibirien für Kawiorʃ ganz Sibirien — ǯum trinkenʃ? — Wata: pag. 223 Jonas Lüdʃ ihr Gefängniß und Leidensstunden Rußland. 8. Göttingen, 1802.

Nori, illusalt mehhi wägga armastades, wotsin meid ommale sõbraks, tazkust ning tadust meid õppetamas. Agga, tõ tulli üllest, ning otsi! Tõeste, kiirikast ja ei leia.

Se ep olle mitte ka warra ettewotlus, noordust Laddina- ja Wenda-keelt õppetada, ja keigeënnamisʃtes on se luggu Laddina keelega. Parrem olleks ei naad, enne ommas emmakeelt ästi ärraõppeknud, ja siis, kaleõppetusse sannad ja asjad kätte, teise-ma siele wottaksid ette. Sest nii, ei tõdes egga arro sades, mis Verbum activum on, teeb Nejsok ja Aisopusse jutted.

Sõnnikord jäin ma keige asjade pärrast, mis me mele pärrast ei olnud, wägga wihhaseks, seistkord jälle weiks keik me mele wasto olla, ei ma saand suggugi withhaseks.

Selle Jakobus ütleb ommas ramatus, 6. peajaul: Πόθεν πόλεμοι καὶ μάχαι ἐν ὑμῖν; Οὐκ ἐκ τῶν ἡδονῶν ὑμῶν τῶν στρατευομένων ἐν τοῖς μέλεσιν ὑμῶν; Ἐπιθυμεῖτε, καὶ οὐκ ἔχετε: n. t. s. ning jälle: οὐκ οἴδατε, ὅτι ἡ φιλία τοῦ κόσμου ἔχθρα τοῦ ϑεοῦ ἐστιν; se on wägga tõsse! selle ihho on meie waimu rist, ehk temma sullane, kes keik se seab teggema, mis waim ärramõtleb ja tahhab. Et ta weiks seda, seab terwist, ramma ning kaitmist temmal ollema, — Et agga inimesed omma ihho, ning temma

römud ni fureths. jeddawad, urmustawad maad
omma waimo ärra, ning mötteldes mötlemad
agga ihhe karjuths. Waimul, kui ta omma ih.
hoga ei mörkotleb ja orjaths orja melega tehtud
ep olle, ei olle need rikkurjed, ning need kom.
bde pärrast römud [ei] tarwis. Ta on agga jüis
öige wabba omma ihhoga, kui tal agga wäitho
ars: tarwis tähhtseb, mis Jummal iggaühhele an-
nab, ja saab jüis kaigewabbam ollema, kui se
ma, ja se ihhe omma Ummudega tenmal on-
nam ei olle.

Slowni ütsleb et ta ühhte asja teab, mida kui
:— et innimine peab ëadrust armastama,— agga küs.
se temma käest: mikspärrast peab se mida ja
mitte teistwisi ollema?— jüis temma mõdagi ei
tea. Se tulleb fest et maad, ikkuna jureta jeuud
seadwad.

Se, mis Wennetides Praeteritum kuitutahse, ne..
da kui: waats, on ühs Praeteriti Participium, fest
et tedda mitte Verbi wise pärrast, waid dejectivi (ver-
balis) kombel weretahse: one waats (mehhatuggu);

ona waata (naasetuggu); one waate (astjatuggu) Sinn on
fesamma luggu, mis Juda- ja teiste afiarma-Rael-
tes on: קְטֻלָה, קְטֻלָה; pluralis: ים־, ות־ ning arabia-
keles: قَتْلٌ, قَتْلَةٌ n. d. f. kui maad nüüd-ollewat de-
ga tahtwad tähhendada.

Krekalisted, Romalised ning Judamaralwas omma
lauludes laulsid nenda, kui nende ma, nende käed,
nende rahwasadrused ja usk; ning kui se, mis nende
jees olli jündinud, laulbatsad mele kätte andis. Selle-
pärrast woime nüüd ka nägida nende rahwaste ig-
gaühhe laulotuggudest. Kas sesamma luggu on ka
meie aial rahwastega?— Kuck se tulleb, et sakka
mees, mõdagi ei tea omma isadse kombedest ning
teistest asjast, mis meil ommasetis olli? Kuidas
se woib jündida et ollam ning mitte õppetud
saks— ja se tulleb ka nendasamamoti teise rah-
wa kätte— et ta nende lauludest mis temma
keles kirjotud on, öige arwo ei woi sada?— Se
tulleb fest et woõramade killid, nende aidd on
seätud, mis, parrema maalt olles, nende mad
ei woi kaswada ülles. Krekalinne ning Ebre-
alinne moistes. Jüis laulja temmale ülles, teä,
des mis se olli, saks agga, woõraid asja luggedes; mink
ei woi mitte arwo sada.

Ollen jälle leidnud ühthe sõbra, ning temma sest — o fuert imme! — ühthe kuuritöusse; kes, mæne olles kui minna, parrem weib arro sada mis se on: inimine wäitke tarwidustega on keigewähem ning keigeõnsam.

Nenda kui noor ounapuu, manna suunapuu fuggub pärrast, helle seemnest ta üllesmawis, peab ollema; nenda peame meie, kui Jummal on, ja ~~meie~~ kui meie Jummalast ollema, temma fuggu pärrast ollema ning ellama, se on: Olle ëa, inimine!

I find that much has been given man to enjoy, yet still more to suffer; ütleb Goldsmith ommas romanus: the vicar of Wakefield. Agga, ei ma oskse sedda töt ollewat. Sest, inimesse elle ei olleks ni önnelja römsto, kui nakad ëästi öppaitsed mis öige ön ja öige röörm on. Öige ön on, minne arwates, se kallis rahho, mis ëaduesest tulles, iggaühthe meles on ellamas. Agga, kuidas se rahho meil weib olla kui iggaühts kühtki asi, nenda kui rekkius ja au, ja kõikki need kühjad kombetiesed, nende mulk seggasetkis teeb, kui jõggi mis ei tea, kuis ta peddi joetama.

O kui ëa olleks et iggaühts ma, sellega rahhul olleks, mis temmal on; sest Jummal jo, andes Italiamale Pomeranzimetsad, andis Pohjamale uh. kõik tammipuud, ja neist on iggaühte illus omma fuggu pärrast. Sellepärrast on se wägga tõsi, mis Rootsimees laulab: (Stranzelius)

Ingen Drake på Tules fjällar
Gratierna böd till dans. Der klang
I dess storrmbebodda hällar
Ingen Lerkisk sång. Blott Roka gorrang
Tjutande kring heden; och i spåren
Döden flög från rad till råo.
Barden stod på kämpars brand: och hären
På hans hjessa reste sig. Han quad:
Såsom nordanwinden skarpa
Strimade hans qvid: och på den harpa,
Der hans djerfva finger lyfte
Stänktes blod af flagna krämpars kroppe.

Pärrast ütleb temma:

— — — — — — — — —

Och ren gro på själarnes strand
Pardens blommor. Akk! men de förtrina
Undan vården, Skjernhjelm, af din hand.
Främlingar här under Polen,
Sakna de den eld, som stänkts af solen
Öfver skandias lagerlund,
Öfver Vestor mysterikrönta fecrd.

Rootsikeelt õppides, sarnanemat(?) minno Kões, polnud middagi, ja, ehk ma küll teiste sarnad, mis eest leidsin, teistest keeltest polddasin otsima, siiski sedda keelt ni kästi ollen õppinud, nt, luggedes ning rägides, kõiki moistan.

Wõrmetele lauludes pea kõiki sallad sõnadaius-si on, sellepärrast et se keel wägga ëdeleta-tähtega on täidetud, nenda kui siin:

Õppijüü nõnnõpennõnzüü õnno nüan ennõmüch
ümmõtt.

Üks jut immeteggudest.

Ado. Sinna, ning kia mu innimesi, ei woi ustku-da, kõste immeteggasid olewad. Ka se, mis Kris-tus on teinud, polle teadud nenda, kui Ewan-gelistid ütlewad.

Jaak. Kias naad siis on walletanud?

Ado. Polle mitte walletanud, waid naad on ehitanud omma sõbradega.

Jaak. Weits küll olla. Agga anna mulle waastust se pääle: siis tähtsamab se sanna: immeteggo?

Ado. Se on kõiki sedda mis maailma sõdrusse pä-rast ei woi sündida.

Jaak. Kes siis on teinud need sõdrusse?

Ado. Jummal!

Jaak. Kui meie ühtnest sõdrusest rägisime, siis rägisime ühtnest asjast, mis teisel ehtk teisel aeal on saatud. Agga Jummalal polle mitte aega, sest ta on iggawenne. Sinie, ellades ma pean, hommene om-ma aega sest, et ma, ennese, ning päwa ümber, sõsed. Jummal, kes kõiges maailmas ellab, on iggawenne, ni kui mailm ilma pireta on. Ehk se olle nenda?

Ado. Sinnne arwates.

Jaak. Kui meie nüüd Jummala sõdrusest rägisime, siis peawad need sõdrused iggawesed ollema.

Ado. Küll ikka.

Jaak. Nüüd on küsida, kas Jummal kõik asjad on sõdrud?

Ado. Sis siis:

Jaak. Sest tulleb et tal polle ennam tarwis middagi tehha?

Ado. Se on nenda.

Jaak. Siis ta ei te middagi, ja küll (kerma sõdrused on iggawesed, siis ta ~~on~~ ei teinud iggawaste middagi, ning kõiki mis maailmas sünnib, peab ütlem-nesest sündima.

Ado. Se ei woi mitte olla.

Jaak. Ei? — Nuh, mata! küll peawad siis kia se sõdrusse, kõdjad ollema. Ka Jummal, iggawene ellades,

peab ka iggawesse (kui se sünnis üttelda nenda) mailmas omma kõod taggemas, s.o. mallotsema. Sepärrast mis eal sündimas, se on sündimas, ei ta seäduse, waid ka tahtmise läbbi.

Ado. Sedda pean küll warsowotma.

Jaak. Sa ütlesed agga, kui seädused on, seis ei wot mitte immeteggied olla. Agga se seädused on jo surma käes, mis seis?

Ado. Agga kuidas woiwad olla need immeteggued!

Jaak. Se on ütte töine küsimine! sleie ei wot köik teäda, agga sepärrast, et meie ei tea kuidas se on, woib se teädmata asi küll olla. Kas immimeste suggu ikka on olnud ma peäl?

Ado. Olnud mitte.

Jaak. Ütle seis, kuidas kulli Eng lokud ikka sise?

Ado. Ei wot.

Jaak. Sesamma luggu, on sinnul, oiny mul immeteggudega. Jä Kummalaga.

---

sleie silmades on üks asi immelik, sest et ta pal-jo tuhhat aastades polle sündinud. Kummalal agga se aeg on kui silmapilk.

Ütte jut Simoga.

Simo. Küll ma, armas sõber, tean et immimesse sün ma peäl on ellamas, agga mikis on ellamas ei ma tea. Sest monned ütlewad Jaak, monned ünsaks sanniste pärrast.

Jaak. Nu! sa nääd ja, et höiged tahtwad Jäid päisse kätte sada. Agga ütle minnule, kui üks asi on, kuidas küll tahtmata Jummal et se asi peab ollema?

Simo. Küll se asi peab höigeparremal wisil ollema.

Jaak. Sedda minna ka usun. Kui seis meie ka ollema, ehk ellame, kuidas meie ello peab ollema?

Simo. sleie peab ka sün ma peäl höigeparrem laggu ollema.

Jaak. Agga nüüd on küsida, mis on se höigeparrem laggu, mis woime kätte sada?

Simo. sliinno arwates, önnistus.

Jaak. Sest tulleb et meie sün önnistusesse ellame.

Simo. Se on küll nenda.

Jaak. Agga mis on önnistus?

Simo. Seeb se on, mis ma ei tea.

Jaak. Kui sa ei tea, seis ma usun sedda, nenda kätte sada. Kas üks pea küll woiks ääsi kasnada kuitemma jureka on? Ehk kas se pea seis woiks höigeparremal wisil olla?

Simo. Se polle mitte uskuda.
Jaak. Sellis ei?
Simo. Sepärrast et tal ühs karwis asfi saadub.
Jaak. Kui siis meil middagi saadub, mis meile karwis lähhäb, kas woikkoime siis önsad olla?
Simo. Ei mitte.
Jaak. Ta Kül! agga ütle mennale, mikspärrast puud juur karwes lähhäb?
Simo. Sellepärrast et ta ilma jureta ei woi olla.
Jaak. Siis on köik sedda karwis, mis ühhe asja ollemist teeb, ja meil on köik sedda karwis, mis meie ollemist teeb, ehs se olle nenda?
Simo. Kül on.
Jaak. Se mis meie ollemist teeb, peab, kui meie iggawesse ollome, iggawaste meile sema, sellepärrast lähhes agga sedda meile karwis, mis iggawene on, nenda kui moistus. Ehs se ka nenda?
Simo. Sla ei woi middagi wasto üttelda.
Jaak. Agga, kuas se moistus ikka nenda jääb, kui ta on, woi ta on ikkis ssarrematis samas?
Simo. Temma saab ikka parremaks ning sacemaks.
Jaak. Kui meie ikka sedda sowime, mis parrem on ning täielinne, kas siis ei peaxe maema näggema et meie moistus ning köik meie ollemine jääw päwalt ennam täielisseks saaks?
Simo. Sla arwen nenda ollewat.
Jaak. Kui sa siis ikka enniam täielisseks olled

samas, kas siis ei peawa ka se önnistus?
Simo. Kül peab kaswama.
Jaak. Sest on arwata, et meie, täielisemaks sades, önsad olleme. Agga meie olleme, ilmale tulles, nenda kui ellasad; middagi isse-ennesest ei teädes, ~~ma~~ maggame emma pehes. Sieis moistes on nöddes, ja köik meie olleminne on nenda kui tühjenne puunas. Kes siis meie eest öolt kannab, kes kaswatab meie ollemist üllest?
Simo. Kül on teäda, et teised inimesed.
Jaak. Kui ~~siis~~ inimiemne ühsi on ellamas, kas siis temma kül woikis sedda täielisemaks?
Simo. Ei woi.
Jaak. Siis ta ei woi ka önnistust kätte sada. Ja kui ta sedda tahhab, siis peawad teised inimesed temmale appi tullema. Ehs se olle nenda?
Simo. Tösi Kül.
Jaak. Se pühhendamine, et inimiemne teiste önnistusseks ellab, on kadus, ja köigest sest on teäda et meie isiennese ning teiste önnistuseks peame ellama. Nenda on ka kummal köige ellajatte önnistuseks ma-ilma wallitsemas, ja kui meie ka nenda temma siis olleme teeste, kui Kristus ütleb, temma lapsed.

Sful olli ühs sõber, kes, et ta küll ennam mind ei armasta, ommetigi ikkka minno süddamas on ellamas; sest ta on mul kõigest minno sõbradest kõigearmsam. Teised küll naerwad selle pärrast, aggä minna mõtlen nenda: kui mo armas sõber ollekš ilma silmita, kas sis tedda ei peaks armastama? Nüüd tal polle mitte mele silmad, sest ta ei tunne mind õieste mitte, mis ma nüüd peam teggema? Kas peam lõppema tedda armastamast?— Ei!—ma mõtlen tedda ennud ollewat, ja ikkka tedda meles peddades, ning kõige-ällädama südda mega armastades tedda, kodan temmaga kõiges maailmas jälle kokkku saada, kus temma silmad lahti on saanud.

Kas innimestel on wabbandus?

Jaak. Terre, tsaare Eko En.! Kus sa nüüd lähhäd?

En. Kus minna lähhän, otsin metsatt wabbandust kätte sada.

Jaak. Mis se on? Kas sa olled orjaks saanud?

En. Küll tahhan üttelda sulle. Ei ma tea õiete mitte, kas ollen waba, woi ei; se on: kas ma kõik, mis ma ollen teggemas, omma tahtmisse läbbi teen, woi teen ma sedda sellepärrast, et keegi wisi ei woi tehha. Nüüd, armas Jaak, sulle mõnnele asja, ja nätta

ütles, kus peam wabbandusse pole minnema!

Jaak. Küll ma usun et jo wenn Jumo on üttelnud sulle, mittepärrast sinn ma peäl ollema ellamas, ja küll sedda sa tead.

En. Eks se olle, et õnnistusseks ellame?

Jaak. Õige küll! Aggä ütle, kas sa tunned ühhe innimese, kes ei sowi õnnetsks sada?

En. Ei tunne, sest kõik jo püüdwad õnnistust kätte sada.

Jaak. Sinna, sinno wend Jono ning minna, ollema, pääro päwalt täielisemaks sadas, õnnetsad, aggä kas kõik innimesed, nenda sammuti arwawad kui mina?

En. Ei!

Jaak. Miks sis?

En. Sõime arwab ühhtlast õnnistust kallewat, tõine auu, tõine sälle rahha asja.

Jaak. Aggä, kas se on õige õnnistus?

En. Pole mitte.

Jaak. Kui Jummala tahtmisse pärrast kõik innimesed õigeks õnnistuseks peawad ellama, kuddas sis se woib sündida, et morni mitte nenda ei ella? Küll sis peab nende käes nisuggune woimust ollema, et woiwad nenda ellada, kui neile arwawad, se on: nadd peawad wabbad ollema. Eks se olle nenda?

En. Peab küll ollema!

Jaak. õigga wata! — meie woime omma wabbandust ka teistwiſe wätte jädа. Ütle minule, mitiſpärrast Jummal meile moistust on annud?

En. Sellepärrast, minne arwates, et moistuſe läbbi woitsime ömnistust meile jata.

Jaak. Küll ſa targaste köikі olled teädmas, wanna En! — õigga kui meie polle mitte wabbad, mis oleme ſiis?

En. Küll on teäda, et ojad.

Jaak. Siis peame köik, mis moistus meile juhtab ütlema, ſellepärrast teggema, et meie teistwiſe ei woi tehha. Agga, eks ſe olli mitte nenda, et teiſel innimeſel omnam, teiſel jälle wähhem on moistust?

En. Se on ka!

Jaak. Nu wata; kes ennam moistab, peab ennam teggema, ja ſeddawiſe on ſe, kes tark, ojam kui ſe, kes rummal. Sellepärrast peab ſe teigetargem, ka ſe teigeojam ollema, ja kes on targem kui Jummal?

En. Oi, oi! ma waene, ſe ei woi olla mitte.

Jaak. Ei? — Küll ſa olled ſiis metsast omma wabbandust leidnud. Sa terweks!

Slawi Lutteruſe pääw olli mul eggal aastal pühhapäwaks, ſest ſiis ollen ma omma Teigearmſama jõbra leidnud, aggа Kas ka mind weel kulletab omma meleſe? — Jaak, olle mees! ſest ſe on tõſi: Köik ei on mis Jummal teeb.

Slaawallitseja peab omma allamatte ſakis ellama. — Elga Küll, jõdda ſeam mõnna Ka; eks ſa nä kui ſuur Kurniningatte ümmo on ka allamatte eest ööl karida, ſest nääd polle jo mitte nende meestega radelnud, kes nende al on; waid innimeſte werd wäzzawallides, kahtlnad ka töiste nääde inniмeſſed omma aujärje warjo alla ſaanoa.

Kristus tulli ſellepärrast, et ka inniмeſſe õppetaks, kuidas nääd peawad moiſtuſe läbbi önſaks ſama, ning teiſedgi armastama, ſe on: ka teiste önnistuſeks ellama. Se, olli temma kui Jummala õppetus! — Kui ſiis temma, moiſtuſe tähhele panniмist näid taheti õppetada, ſiis peame need küsjad, mis temma õppijatte käest meie kätte ſanud, nenda ärrafelletama, kui meie aial inniмeſſe rägiwad. Ööſt kuidas weel pehjamaa-mees teigest ſest, mis lõunapolle mees ommal wiſil ütleb, õige asse ſada? — Kui weſſi ällitia ſees üllatoufeb, ütleb Jucalinne: taewa ingel aiab jõdda

wet ülles. Pohjamaamees, sedda luggedes, uesub ka et se olli ütes ingel; ja nenda zurmamala uesoga peab terrima moistes ütteha nädremattis sama, ja kui tal mõdagi on tehtha, seis ta otab ferrit kui Tsurmala ingel taewast peab mahha tullema, ja sedda aitama. Agga mis sest on rägimist? Nê kaua, kui Teologid polle mitte Wiloswad, ni kaua kui nad isse, ehk kül ehtsad omma moistusse peal, seesse ormmal wisil ebbaeestlichkuid on, ja monnes nende saast ennam omma sue köhe ees kui pisotharse hoggebusse eest, mes nende al on, bolt kardawad — nê kaua ei se selle asja luggu mitte teistmoisi ollema.

. Ilmas on kahs ollemist iggawest olnud. teine on waim, teine ormmaasi (materies). Se iggawenne waim on Tsurmal, agga iggawesest ormmaasast on ilm särnind. Köik ilm on ellote, ja köik mis seal sünnib, se et maa päwa ümber körwib, se, et mas peal puud kaswawad, se et köik on ellamas, ei woi ütseennesest, egga kui Elmatuna jad arnawad, ormmaasja woimudest siendida, waid se on Tsurmal, kes köik sedda teeb.

Tsurmal ning ilm.

Tsut.

Ilmat. O kui römus on minno sedda, need il lusad taewa tähtred nähtes, mötteldes et ka seal ellawad waimused on önsaste ellamas. O kui suur peab Tsurmal olema, kes köik sedda on lonud!

Taak. Kül Tsurmal on lonud need taewaasjad agga ütle mulle, sõber armas, kui se ilm polnud weel lodud, mis olli siis?

Ilmat. Kuddas ma woin seda teada!

Taak. Tahtan küsseda nenda: kui ka wäga mahha maia, seis ka ütled: se on pudest tehtud; nähtes ütthe torni, ütled ka: se toen on kiswedest tehtud. Nendasammoti peab iggaühhel asjal, mis on, weel ütis asi ollema, kust ta tulnud, ja mis se enne on olnud. Kust siis se ilm on tulnud?

Ilmat. Ilma arwates Tsurmalast.

Taak. Se wastus tulli kül ussinaste! Agga Tsurmal on se ütis waim, kuddas woid se, mis polle mitte waimolenne, waid ihholenne asi, waimust tulla? — Ja, kus mõdagi ei olle, seal ei woi ka mõdagi sedda.

Ilmat. Kas siis ilm on iggawenne?

Taak. Jah ilm polle iggawenne mitte, waid se, mis est ilm on tehtud, mis mõe, sellepärrast et ka köige asjase ülleka on,

Tartolinnas.
1819.

ennemaarjahs woime Wiitsuda. Nenda, wanna
jõbbes, jaab se asi ollema!

Kõik ea on mis Jummal teeb — jest ma jain
omma ainsa jõbra kaggasi, ta armastab minno
jälle, ja jaab iggawesse minnu armastama.

Sinno öppetaja (pag. 8.) se wras, kedda armastan
Jüniliust ollemast, kahs ka minno käest är-
rää. Oi! ma waene, pean naerma, ha, ha, ha!

Inimenne polle mitte, ni kui köised ät-
tewad, ehho ja wainoga kokkukoseadud, jest kui,
das se woib olla? Egga Jummal ei olle mailma-
ga kokkukoseadud; siisthi temma muedogi mail-
mas teeb, mis ta tahtnab. Sealilm isse ep olle
Jummal, waid se on Jummala waenne ziist.
Nendasarnasti on mei ihhe kuggu ka. Test
ihho polle inimesetks armada, waid temma
on inimeste, se on waimo, ziist. Test on teä,
ea et se polle õnnetks armada, mis ihhuli
juhtnud tullema, ja waim woib ihhka õnnis olla,
kui ta ise tahtnab.

Sien on minno kaggu:

Willandi-maa:

Weidomaa:

Kittka: Tamme:

Ep+ Pawel+
Pet+ ----- Tonnis+
Jaak ---jest ----- Jaak-Jaan+ Kaarika Tonnis
1811 1813
Jaak-Juri-Rudo

Sinna kuggulaste küllädest on sedda leida:

Sluska westhe — Wal-küüt, kahs ommapuud —
Laastiko ëinamaa, kus wal on — Audra- ja
Laoka-mäggi — Külm ällik — Linderarro,
Sherdi ëinamaa ninnimi.

Talwe aeg, ehk isa omma poiaga.

Wanna kallopoeg Peet istus äkisine omma maia ahje jures, jubba ällid ollid temma juuksed, kui pöllo-maa feggise aial. itgga weel paistid temma silmakesed felgeste, ja ta näggi römoga omma ainsa poia Jago poole, kes oues röömsaste naabri lastega mängis. Saak tulli kuppa ja ütles omma isakke:

Woi, pappakenne, külm on wägga kange. Meie lilled on nüüd ärra-närtsinud, ja metsa linnukesed eimam ei laula. Kes Jummal pedda teab kus nemmad nüüd on jänud.

Isa. Jlomi, armas poiakenne, istub omma pesa sees, monni läks ärra wõõrale male, ja tulleb kewwadel jälle taggasi meie jure. Kül olled sa näinud kui pääsukesed teggid omma pesad meie maiakese katuse al, ja kurred tulleswad kia iggal aastal meid matsma.

Poeg. Agga enikspärrast ei jä nemmad ikka meie jure?

Isa. Sest et talwe aial neil ei olle kroggoriste mitte peatoidust meie jurest leida. Selle pärrast

Jummal sadab neid wõõrale male lendma, kuhu naad sedda, mis tarwis, weimad leida. Kül sa sest näad, armas poiakenne, et kewwade isa kia lomade eest mägga palje öölt hammab.

Poeg. Agga parrem, isakenne, ollekis kül, et sui ikka jääks.

Isa. Kui sa päwa aial olled mängenud, ehk karjaga ozo sees käinud, ja kui päike je ähkhab loja minnema, eks sa siis tahha kia õse aial maggama äita, ja kui malge tulleb, jälle ällestoberda? Sinna ted ennast siis zidest lahti, ja tähkhäd omma asjet teggema. Nendasammoti tahhawad kia pöllomaad, ja metsad ja eimamad ingada, kui nende ingamise aeg tulleb. Puu-lehhed langewad siis mahha, lilled ja rohhokesed närtsinad ärra, ja lummi kattab neid.—

Nenda kõnneles wanna Peet jaggeaste omma poiaga, ja Saak sammi kuhi isa sannad tähhele. Ja kui temma isi je olli wannaks jänud, siis kõnneles temma nendasammoti, ommas maias, pikohe suus, omma lastega.

Ello jut.

Talwe olli jo mahe tulnud. Lummud ollid maist
külmane kuul puhkuse metsas ja aias kuni an-
gole. Iletsas ostus kuuwiise männapuu al, pisi-
kesse kulle juures Jaak, kis ühhe kenna käbis om-
ma armsad wannemad watama. Ta olli üksi
metsa sees, kulle keegi teises ollen, ja puu rah-
wus pölldes. Jaak, kes käimisest wäsinud, wottis
omma pibe, ja tubaka-kotti; ja pibe pöllema
pannes ähhkas ta isiennese juures seddawiisi nöt-
lema:

"O Jummal! kaugel wel on mo armsad wan-
nemad, ja nende poeg on siin üksi juures metsas
kuiwa käes.— Kül nüüd mo wanna isakenne
aiab juttu emma, öe, ja wennaga, ja kül kem-
ma Pühsfik ka: kus on nüüd meie armas Jaak?
— Ei nemmad tea sedda mitte, et Jaak ikka
nende pole jouab. O! kui röömsad sawad olema,
kui nende silmatäesed sawad minu näggema
kuppa kulluwad. Siis koon sälle omma laulud

nende jures. Ja isakenne ähhkab siis kaulema
ja kantoma. Emma kidab pärrast maggama,
ja siis aian minna wanna isaga ead jutte
puddel öllut ees ja pibud suus."

Nenda mötles Jaak, kuuse alles, kuustus
tuuli ärra, panni omma punga jälle selga,
nooh rabbises temma kõwwal. Siis ähhkas
minnema senni kui emma wannemaste
juure sai. Kui juur temma ning nende röörn
olli, sedda woid iggaühs ise arwata, minna
sedda ei woi siin kirjotada.

Siin on, armas sõber, kuiki omimo
Tudengi-eided!

1. Siis sain rebbäsehs.
3. Siis ollin ma rebbäne weel.
2. Se on kulli-rebbäne.
4. Se ma.
5. Wanna poes.
6. Wanna poes.

X Esimenne tähhäb kollegeummi õppima.
Teine läeb agga meeda kõndimaie
Ommakulda üllitmaie.
Kolmas on kommerfi-poesi
Neljas agga made-marsija.
Wies seisab seäl praeeides elma rahhaka.
Wies mõtleb issiennese peale: kurradi pärrast, riiud
peab ma Willistreh sama.

Tummalaga Tarto-Muusalin!

Naerge, kes tahhab.

Drum sei's ist Freuden, weil es muß,
Das letzte Glas, das letzte Kuß.
Ade! ade! ade!

Schwanenritters, Graf v. im Hirschensaal!

Die Tracht der 1820er und 1821er Jahre ist bis auf 1822er Gardes du Corps ziemlich unverändert beibehalten.

Diese Tracht [illegible] war eine für die Reitkunst vorteilhafte, sie selbst im ganzen sehr kleidsame Waffenübung. Aber die später gesetzten preußischen Heere, verdrängten diese Übung zu sehr.

Ülleandja.

Leh. Külg.	—	Asja
1	—	Laste tarkus. 1.
1	—	Rüütlisus. 2.
1	—	Aeg. 3.
1	—	Tõde. 4.
2	—	Sõber, Võõpstok.
3	—	Ülleõhtuvalamine
3	—	Sõbrihoombed. 2.
3	—	Tantsiõppetus. 3.
4	—	Exos veb. 1
4	—	Tabbatias. 2
4	—	Ulutarjotus. 3
4	—	Sõnnina. 4
5	—	Labbiratsel. 1
5	—	Sõnnina. 2.
6	—	Exelpa veb. 3.
6	—	Rühhi mõtte. 1.
6	—	one znaaz. 2.
7	—	Laulosõgge.
8	—	Sõber. 1.
8	—	ennaysun. 2.
8	—	Goldsmith. 3.
9	—	Saanvõn.
10	—	Rootsi keel. 1.
10	—	Wennetiele – Spordai eesse. 2.
10	—	Ennnetegqud. 3.
12	—	Ennneleh.
13	—	Ülles jut Somega.
16	—	Sõo Sõber H.....
16	—	Wabbandus.
19	—	Suur pätsuhäpääw. 1.
19	—	Maawallitsejad. 2.
19	—	Teologid. 3.
20	—	Waim ning ennnaade.
21	—	Tummad ning meilm.
22	—	Lotus. 1.
22	—	Õpsija. 2.
22	—	Ennnennne. 3.
23	—	Sõnno sugge.
24	—	Talwe aeg.